

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд

„Дискусиите и дебатите като методи в обучението по философия

на Иван Николич, докторант във Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“

по програма „Философия с преподаване на английски език“

от Сергей Герджиков

Като научен ръководител на докторанта становището ми неизбежно е ангажирано с участието ми в процеса на създаването на дисертацията като проект, обсъждане и насочване. Работата ми с Иван Николич беше гладка, консенсусна и белязана с взаимно разбиране. Иван Николич има *изследователски опит* във философските си работи от бакалавърската и магистърската фаза и *практически опит* за такъв вид изследване като преподавател в средно училище и в университета в Ниш. Публикациите му са далеч над необходимия брой за доктор.

Темата е интересна, важна и приоритетна с оглед една основна образователна цел: *критическото мислене* в съвременната култура, в която хаотичната сложност е провокация за ориентирането на един съзряващ гражданин. Критическото мислене, от друга страна, е в самата природа на философията като поле на дискусии и дебати и се изразява в необхватно многообразие от диалогични и критични форми: софистическата аргументация, сократическия метод в класически и съвременен вариант, уникалната будистка форма на дебат, развивана от хилядолетия, съвременните дискусии във философията и техниките на преподаване. Дори в монологичните систематични трудове на традицията неизбежно се съдържа дискусия и критика.

Ако философията е диалогичен стремеж, тогава в самия край стигаме до мнението на Кант, че всъщност „... можем само да се научим да философваме“ (Kant, 1998, с. 694), и ако следваме този път, се налага, че всъщност, т.е. най-добрият начин за преподаване на философия е този, който благоприятства дискусията и дебата. (Автореферат, 4-5)

Приносите, формулирани в дисертацията и автореферата, са действителни. Тук трябва да отбележа, че самата тема като *дисертационна* е известна приносна новост, поне в контекста на търсенето на техники и философското им обосноваване. Дисертацията се движи между философия на образованието и методика на обучението.

Свежо е и позитивното разглеждане на софистиката като техника и философия на критиката и предпоставка на сократическия метод, който е разгледан и в съвременния вариант на неосократически диалог. Включването на *дебатите* в образователна среда и чатушкоти (тетралемата) в будистката традиция е уместно за баланса между Запада и Изтока в един глобален хоризонт.

Историческата част на дисертацията обширно представя и обосновава диалога, дебата и критиката като присъщи на философията. Съвременната част интензивно представя и разработва новите идеи за критическо мислене в образованието, технологиите и организацията на дискусиите и дебатите в класната стая. Авторът ограничава дискусиите и дебатите в рамките на *рационалността*: философстването не е произвол на интерпретации, а дисциплинирано и рационално търсене и намиране на истината. Така се излиза отвъд релативизма, но и отвъд догматизма на преподаването „*ex cathedra*”. Още по-важно е развиването на знания как или умения за рационално дебатиране.

Изследването е балансирано между история и съвременност. То не цели историческа пълнота, защото не е проектирано като история, а са избрани възлови моменти от традицията, в които са постигнати централни за философията прозрения и методи на философски критичен диалог и дискусия. Тези моменти същевременно полагат темата в *глобален план*, като доминира европейската *континентална традиция*.

Иван Николич демонстрира широта и дълбочина във впечатляващи мащаби, движейки се умело и с разбиране между школи, епохи и традиции. Ерудицията на дисертанта във философията на образованието и критическото мислене надхвърля според мен изискванията за докторат. Новите техники са представени и развити с находчивост и контекстуална култура: пространствената организация на урока и класа и разнообразието от техники, които взаимно се допълват: кръгла маса, „подкова“, „дискусия по двойки“, „горещи столове“, „отборно състезание“ и други. В хода на изследването авторът се връща на важни трудове отново и отново, за да открие ценни идеи и да ги развие. Трябва да се подчертае колко умело дисертантът владее съвременната философия на образованието в темата „критическо мислене“. В тази връзка стои философската позиция на Карл Попър, т.нар. „критически рационализъм“.

По този начин, ние се доближаваме до епистемологичната позиция на Попър, чрез която, в нашето знание: "... нищо не е сигурно и че нашето знание остава хипотетично и погрешимо"(Lam 2008, 93). Ето защо възниква въпросът: "Първо, как може да се постигне тази позиция?" Повтаряме още веднъж, тук ние не доказваме или опровергаваме нечие познание или невежество с аргументи, а по-скоро инсайт за възможността за по-добро обосноваване и подобряване на съществуващите концепции. (Dissertation, p. 88).

Но най-важен пункт ми се струва анализът и обяснението на дискусиите и дебатите в съвременната сложна повече от всякога информационна и виртуална култура. Авторът прокарва задълбоченото разбиране, че формите на философски дискусии в клас не са просто методически техники. Те култивират компетентности за ориентация и действие в живота, а не само в класната стая, като обръщат негативната нагласа към философията в нейна специфична сила: способността да се извлича смислена информация, знание и мъдрост. Адекватните форми на рационалност са различни и съзряващият гражданин трябва да ги овладее като „знания как“, а не просто „знания какво“. Само критическото мислене може да даде ориентация в информационния хаос.

Най-добрият начин да се справим с хаоса е като го допуснем, подобно на ваксина, в образователната среда, за да го овладеем с *дисциплина* в контекста на свободна размяна на позиции. Играта на философия има правила и само така тя може да послужи за съзряването, творчеството и рационалността на ученика, студента, гражданина.

Качеството не е в притежаването на информация, а в придобиването на характеристиките на способността да се справим в днешния сложен свят. За това е необходимо да се развие пластичност, рационалност от различен тип, възможност за сравнение, креативност, като цяло, способността за правилно манипулиране на информация и те, както обяснихме в предишното, се реализират най-добре в платформата на дискусии и дебати. (Автореферат, 58)

Голям въпрос, която остава недостатъчно изяснен, ми се струва *отношението към аналитичната философия на образованието* и аналитичните техники на дискутиране и обосноваване. В своя адекватен обем това е една самостоятелна тема, която надхвърля изискванията и темата на дисертацията, но авторът можеше да маркира позицията си.

В заключение: Докторантът Иван Николич е свършил много и полезна работа в дисертацията и тя е един успешно завършен проект с постижения в две главни измерения: философия на философското образование и методика на обучение по философия. Заявените приноси са по-скромни от постиженията.

Като член на журито заявявам, че дисертацията напълно е постигнала резултатите за докторска степен както в образователен, така и в научен план и предлагам да се присъди научно-образователната степен „Доктор по философия“.

Проф. дфн Сергей Герджиков